

Од октомври бесплатен адвокат кога извршител ќе ја продава на куќата на должникот

Новиот закон за бесплатна правна помош, кој е изгласан во Собранието на 30 мај годинава, а ќе почне да се применува од октомври, треба да овозможи поголем број граѓани да имаат пристап до правда, но и квалитетно, правично и фер судење, велат од Министерството за правда. Корисниците на бесплатната помош се ослободени од плаќање судски такси и трошоци на постапката, а се ослободени и од трошоците за вештачење, кое ќе се врши од страна на Бирото за судски вештачења. Зголемен е и опсегот на правни прашања за кои ќе може да се побара бесплатна правна помош.

Кога станува збор за извршувањето, граѓаните должници во иднина ќе можат да бараат бесплатен адвокат во случај кога извршител ќе го продава станот или куќата во која тие живеат. Во законот стои дека барателот на правна помош и членовите на неговото семејство во тој случај треба да имаат во сопственост само еден едностанбен објект или стан како посебен дел од зграда во кој живеат.

- Преку практична примена на законот, беа констатирани голем број недостатоци, како што се: недоволна достапност за најранливите категории на граѓани заради кумулативно исполнување доста строги услови за остварување на правото на бесплатна правна помош, високи адвокатски трошоци, нејасни обврски и одговорности на главните учесници во системот на бесплатна правна помош. Старите одредби од законот не можеа да се применат за одобрување бесплатна правна помош во постапки пред надлежен суд или јавен орган во кои се предвидени кратки рокови, државата не ги покриваше сите трошоци поврзани со обезбедувањето правна помош - велат од Министерството за правда.

Забелешки на примената на старото законско решение има и Европската комисија, која констатира пред сè недоволно финансирање на системот за бесплатна правна помош и недостиг од холистички пристап при поврзувањето на функциите и распределбата на улогите на разни актери од државниот и недржавниот сектор во рамките на системот за правна помош.

Со новиот закон се зголемува буџетот за бесплатна правна помош од 3.000.000 денари на 5 милиони денари. Се воведуваат и правни клиници во улога на даватели на претходна правна помош.

- Бесплатната правна помош може да биде дадена како примарна правна помош и секундарна. Примарната ја даваат Министерството, здруженијата и правните клиници (даватели), додека секундарна правна помош даваат адвокати. Се менува и моделот на исплата на надомест на здру-

женијата овластени за давање примарна правна помош. Отстранети се критериумите за добивање секундарна правна помош, а сè е поврзано со имотната состојба на барателот - велат од Министерството.

Особено важна новина е и финансирањето на овластените здруженија што обезбедуваат претходна правна помош - со стапувањето во сила на законот, финансирањето ќе се реализира преку грантови од буџетот на Министерството за правда.

Од Македонското здружение на млади правници (МЗМП) што учествуваат во примената на законот велат дека добивањето бесплатен адвокат во практиката многу ретко успевало, најчесто поради кратките законски рокови во кои мора да се постапи и долготата процедура во која се оценувале финансиската и материјална состојба на странката. Но генералниот проблем на граѓаните е во тоа што не знаат како да идентификуваат неправилност во работата на извршителот и не знаат како да состават приговор, па ги пропуштаат роковите, велат од здружението.

- Тоа што беше директно на терен увидено е дека извршната постапка е премногу комплицирана за граѓаните, без разлика дали се јавуваат како доверители или како должници. Оние со кои МЗМП дошло во контакт велат дека во текот на извршувањето не се информираат доволно како да постапат, кои се нивни права и обврски, како би можеле да ги заштитат своите права и интереси, или како да спречат некаква несакана последица. Имаме ситуации во кои граѓаните велат дека се чувствуваат како на „обвинителна клупа“, дека доверителот има поголема моќ во постапка, а извршителот е на „страната“ на доверителот. Велат дека не се рамноправни странки во постапката и многу често се случува нивната сметка да биде оптоварена од два и повеќе извршители, па да бидат оставени без средства за егзистенција. Имаме ситуации и кога се извршуваат застарени сметки за кои не можеле да оспорат навреме, бидејќи не ни знаеле дека е побарана присилна наплата. Оттука е и проблемот со доставата. Постојат и ситуации кога се извршува од средства добиени по основа на користење право од социјална заштита. Банкарските трошоци за деблокирање на сметката дополнително влијаат на проблемите што настануваат за граѓаните во овие постапки, заедно со високите камати што се пресметани за секој нареден ден задоцнување - вели Елена Георгиевска од Здружението.

Таа смета дека со новиот закон се обезбедени поголеми придобивки и заштита за граѓаните и дека се олеснети условите што граѓаните треба да ги исполнат

за да добијат БПП.

- Правната помош со одредени исклучоци е предвидена во сите правни области, а исто така се опфатени и другите трошоци поврзани со постапката (како што се судски такси, трошоци за вештачење и сл.). Законот на широк начин ја поставува можноста за правна помош од адвокат во постапки пред носители на јавни овластувања (нотари и извршители), особено правна помош од адвокат за граѓанин должник во извршна постапка во која извршувањето се спроведува со продажба на недвижност во која постојано живеат должникот и членовите на неговото семејство. Примената на Законот за бесплатна правна помош треба да овозможи приближување на правдата до граѓаните и да овозможи правична заштита на нивните права во судски и управни постапки. Оттука, пристапот до адвокатски услуги, што како механизам го предвидува Законот за бесплатна правна помош, само по себе не значи дека постапките на извршување ќе се олеснат, кои во секој случај се тешки и навлегуваат во финансиска сигурност на граѓаните. Олеснување на извршните постапки би требало како одговор да се бара и да се очекува од Законот за извршување, кој во детали ја уредува оваа постапка - вели Георгиевска.

Новиот закон за бесплатна правна помош, за разлика од стариот, не содржи стриктно набројување на категориите граѓани што можат да се јават како корисници на правото, туку ги определува условите што лицето треба да ги исполни за да му се одобри ова право, а тоа е да нема приходи повисоки од минималната плата на државно ниво.

Имајќи предвид дека со измените на Законот за извршување од 2018 година се вовеле обврска извршителот да го ослободи од плаќање на надоместоците, како и награда за реализација должникот-физичко лице што, според податоците од надлежната институција, е евидентирано како примател на социјална парична помош, дали ова, според природата на прашањето, не претставува своевидна бесплатна правна помош, но регулирана со Законот за извршување наместо со ЗБПП?

- Со измените на Законот за извршување од 2018-та е овозможено исклучиво корисници на социјална парична помош што во исто време се должници да бидат ослободени од плаќање некои надоместоци, што неоспорно може да се смета како можност за подобрување на пристапот до правда. Но за целосно усогласување на овие закони се потребни и понатамошни интервенции, во смисла ослободување од трошоци за сите корисници на правото на бесплатна прав-

Лани поднесени 156 барања за бесплатна помош, половината се одбиени

Бројката на поднесени барања за бесплатна правна помош е релативно ниска. Во текот на 2018 година до подрачните одделенија биле поднесени вкупно 156 барања. Половината биле одобрени. Од буџетот на Министерството се исплатени вкупно 1.378.904,00 денари на 34 адвокати и 5 овластени здруженија вклучени во постапката на давање бесплатна правна помош. На овластените здруженија за дадена претходна правна помош е извршена

исплата на средства во износ од 13.200,00 денари, а исплатената награда на адвокатите за дадена правна помош изнесува 1.365.704,00 денари.

Доверител односно должник за наплата на трошоците во постапка на извршување во согласност со Законот за извршување е Република Македонија, односно Министерството. Барањето за извршување го поднесува Министерството. Вакви случаи во досегашната примена на законот не се појавиле.

Европската комисија: Системот на извршување е подобар, но сè уште не е ефикасен

Во најновиот извештај на Европската комисија за напредокот на земјата стои дека таа го поздравува усвојувањето на измените на Законот за нотарите и на Законот за извршување, кои во земјата беа донесени во декември 2018 година. Новата тарифа за извршители беше усвоена во февруари 2019 година, а преговорите беа вистински предизвик за сите страни, констатира Европската комисија. Генерално, системот се покажа како подобрување во споредба со претходниот систем на извршување од страна на судовите, стои во извештајот на Европската комисија. Нотарскиот налог за плаќање добро функционира и ги ослободува судовите од тој товар.

- Сепак, целокупните трошоци за извршување и должи-

ната на постапката сè уште попречуваат системот на извршување да биде ефикасен. Ова, заедно со задолжителното присуство на адвокат за процедури пред нотари (вклучувајќи и за наследство) е ризик и може да го оневозможи пристапот до правдата - се оценува во извештајот.

Се препорачува да се подобри следењето на активностите на извршителите од страна на Комората на извршители и на Министерството за правда. Исто така да се има холистички, односно хуманистички пристап кон реформата, а потребно е вклучување на сите засегнати страни за решавање на преостанатите предизвици, констатира Европската комисија во најновиот извештај за напредокот на земјата.

на помош во извршни постапки (а не само на корисниците на социјална парична помош). Откако, ќе се изврши целосно усогласување на законските текстови, ваквите олеснувања за учесниците во извршната постапка што се во исто време корисници на бесплатна правна помош ќе може да се смета дека целосно ја оствариле целта на ова право - објаснува Георгиевска.

Според неа, разликата помеѓу бесплатна правна помош и пробоно услугите што во практиката ги даваат некои од адвокатите и другите од правната сфера е во законската уреденост на овие услуги, но и во надоместокот.

- За пробоно услугите на правна помош не постојат одредби во законската правна рамка, освен во актите на Адвокатската комора, каде што обезбедувањето вакви услуги е подигнато на ниво на

професионална должност. Другата разлика е во надоместокот што го добиваат адвокатите за дадените услуги на правна помош. Во државниот систем за бесплатна правна помош тие се исплаќаат од страна на државата, додека за дадени пробоно услуги по сопствена волја не добиваат награда и не очекуваат друга материјална корист - објаснува Георгиевска.

Со новиот закон се предвидува Министерството за правда во соработка со Адвокатската комора, Нотарската комора, Комората на извршители, Комората на медијатори, здруженија овластени за давање примарна правна помош и правни клиници, полугодишно да организира одржување денови на бесплатен правен совет за сите граѓани за прашања од областа на медијацијата, адвокатурата, нотаријатот.